

GIÁO TRÌNH HỌC BỐ CỤC NHIẾP ẢNH

www.dohoafx.com

Bất kỳ ai dù là nhiếp ảnh gia, họa sĩ hay là một nhà thiết kế, khi muốn có một bức ảnh đẹp đều phải tuân theo những chuẩn mực nhất định, đó là bố cục

MỤC LỤC

I- KHÁI NIỆM:.....	3
II- PHÂN LOẠI:	3
III. QUY TẮC ĐƯỜNG CHÂN TRỜI.....	16

NỘI DUNG CHI TIẾT

I- KHÁI NIỆM:

Bố cục là sự bố trí, sắp xếp những yếu tố tạo hình trên một cục diện, không gian nhất định nào đó. Những ý thức về bố cục đã được hình thành từ thời tiền sử. Văn minh Hy Lạp cổ đại đi đầu trong việc nguyên tắc hoá bố cục. Trong các thời kỳ phát triển của mỹ thuật, bố cục luôn được coi trọng, đôi khi trở thành kinh điển, giáo điều. Ngày nay, bố cục được nhìn cởi mở hơn, quan niệm về “khuôn vàng thước ngọc” không còn tồn tại một cách cứng nhắc và bố cục bây giờ là sự hài hoà, hợp nhãn, đôi khi còn là sự “phá phách”, phục vụ cho ý tưởng sáng tạo của tác giả.

II- PHÂN LOẠI:

Sản phẩm của nhiếp ảnh là những hình ảnh thể hiện trên một mặt phẳng (không gian 2 chiều) thông thường được giới hạn bởi 1 hình chữ nhật hoặc hình vuông. Cũng như những môn tạo hình khác, nhiếp ảnh có những qui luật căn bản về tạo hình, chúng ta sẽ tìm hiểu khái quát về những căn bản đó.

Trong nhiếp ảnh, những yếu tố tạo hình gồm những điểm, đường, vùng, mảng (khối), lưu ý là nhiều điểm có thể tạo thành một đường.

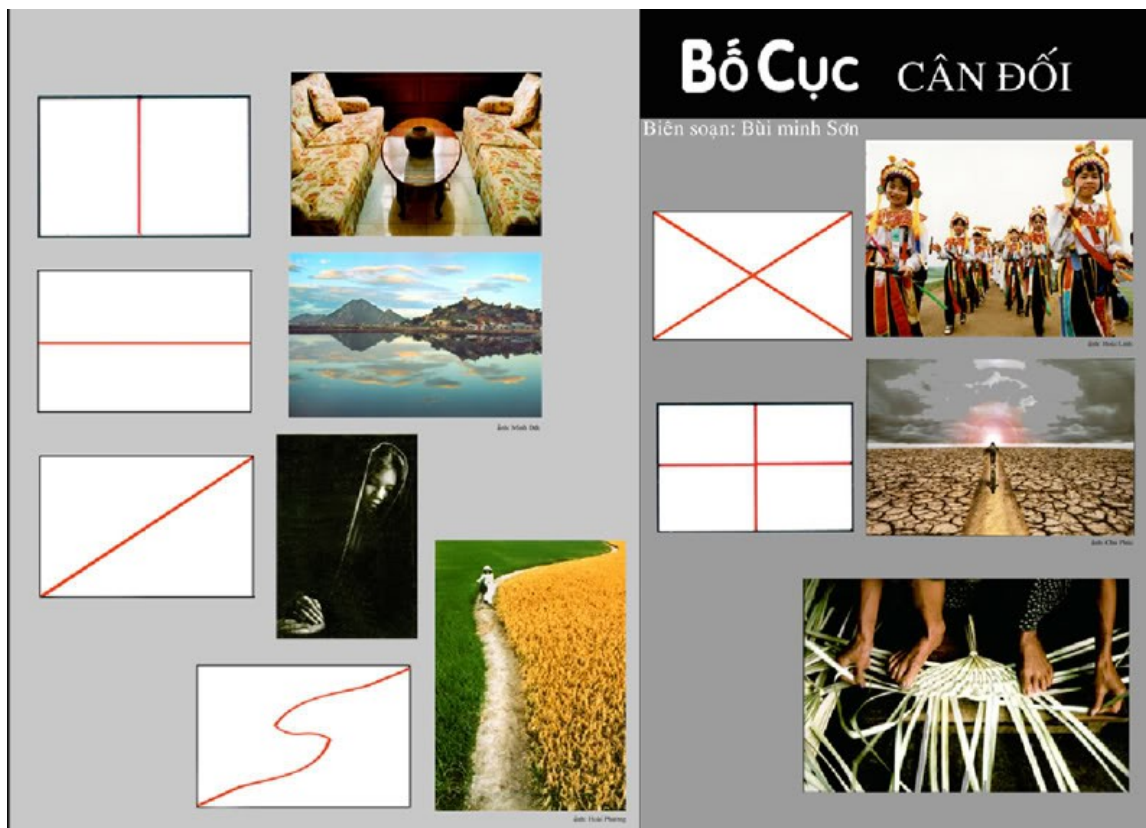
Bố cục trong không gian phẳng có thể được phân loại như sau:

A - BỐ CỤC CÂN ĐỐI.

Bố cục cân đối chia không gian ảnh làm hai phần tương đương nhau theo đường thẳng đứng; đường nằm ngang; đường chéo hoặc đường cong. Một bố cục cũng được xem là cân đối khi chủ thể được đặt vào giữa ảnh.

Bố cục cân đối tạo cho ảnh sự nghiêm trang, khẳng định hoặc cố ý tạo sự cân đối. Bố cục này dễ làm ảnh trở nên đơn điệu, cứng nhắc, thiếu sinh động. Đây là loại bố cục khó dùng, có thời gian bị coi là cấm kỵ. Tuy thế, nếu áp dụng đúng tình huống mục đích có thể dễ gây ấn tượng.

Người ta thường dùng bố cục cân đối trong các chủ đề về kiến trúc dinh thự, quảng trường, công trình kiến trúc tôn giáo, tượng đài, ảnh thờ tự, ảnh hồ sơ...

B-BỘ CỤC CHUẨN MỰC.

Đây là hình thức bố cục được sử dụng phổ biến nhất, nó được xem là “tỷ lệ vàng” là chuẩn mực kinh điển, không riêng gì cho nhiếp ảnh mà cả những ngành mỹ thuật khác nữa. Bố cục chuẩn mực tạo nên 1 không gian sắp đặt hài hòa, có chính, có phụ. Nhằm cụ thể và hệ thống hoá phương thức bố cục này, người ta xác định các đường mạnh, điểm mạnh nhằm tạo các điểm nhấn, điểm dừng của nhãn cảm.

1-ĐƯỜNG MẠNH – ĐIỂM MẠNH.

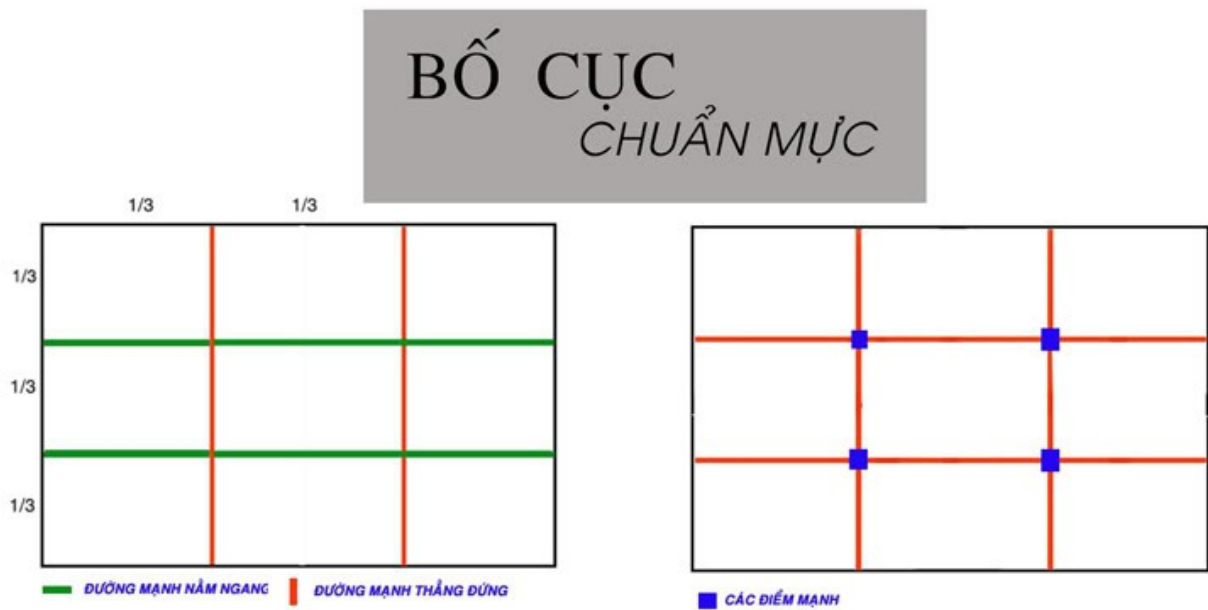
a- Đường thẳng đứng – đường nằm ngang

Người ta chia mỗi chiều của bức ảnh (hình chữ nhật hoặc hình vuông - giới hạn không gian của ảnh) ra làm 3 phần bằng nhau, từ đó vẽ những đường song song với các cạnh.

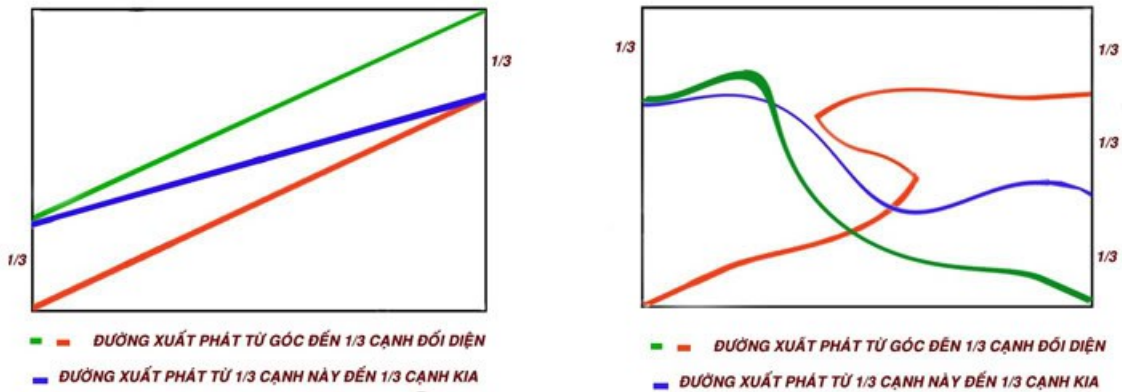
- 2 đường song song với cạnh ngang, gọi là 2 đường mạnh nằm ngang.
- 2 đường thẳng song song với chiều đứng, gọi là 2 đường mạnh thẳng đứng.
- 4 giao điểm của các đường mạnh cho chúng ta 4 điểm được gọi là 4 điểm mạnh.

Dựa trên các đường mạnh chúng ta có thể chia không gian thành nhiều phần hoặc đặt những thành phần cần nhấn mạnh của bối cảnh vào hoặc gần với đường mạnh, điểm mạnh. Những đường mạnh, điểm mạnh cho phép ta tạo những “trọng lượng thị giác”,

những điểm nhấn của bố cục.

Ví dụ:

b- Đường chéo – đường cong

Khi chụp ảnh, chúng ta không chỉ gặp đường thẳng đứng, đường nằm ngang mà rất nhiều khi, hoặc do bối cảnh có sẵn hoặc do ý tưởng thực hiện chúng ta còn khai thác những đường chéo (đường xiên), đường cong (đường uốn lượn). Vậy thế nào là một đường chéo, đường cong mạnh và các điểm mạnh của những đường ấy?

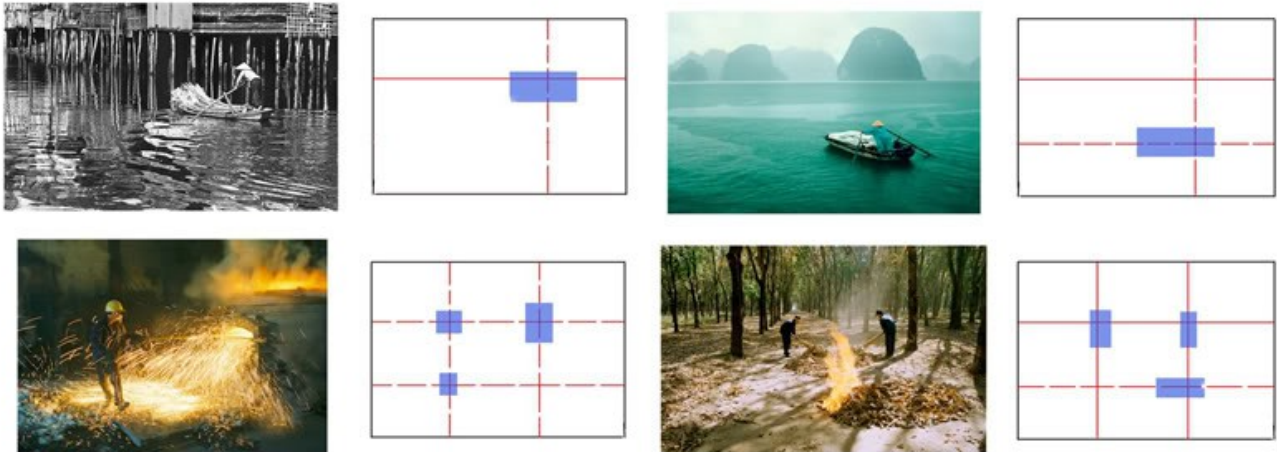
-Đường mạnh:

Một đường chéo hay một đường cong được xem là mạnh khi:

- Xuất phát từ 1 góc của bức ảnh (hình chữ nhật hoặc hình vuông) đến điểm chia 1/3 của cạnh đối diện.

- Hoặc xuất phát từ điểm 1/3 của cạnh này đến điểm 1/3 của cạnh kia.

Như vậy, chúng ta có nhiều đường chéo hay đường cong mạnh trên một bức ảnh.

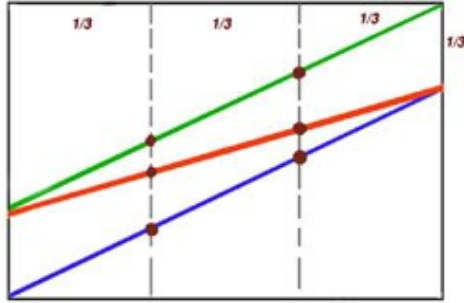
-Điểm mạnh:

Điểm mạnh trên đường chéo hay đường cong được hình thành bởi giao điểm của đường cong, đường chéo đó với 2 đường mạnh thẳng đứng hoặc nằm ngang, các đường mạnh này được xác định bởi vùng không gian ưu tiên.

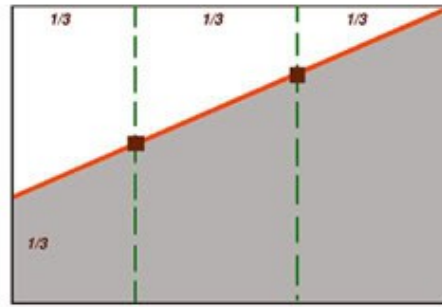
Đường chéo hay đường cong trên bức ảnh chia không gian ảnh ra làm 2 phần (thường là 1 hình tam giác và 1 hình thang trong bố cục chéo). Phần không gian chứa 3 cạnh của bức ảnh là không gian ưu tiên.

Đường mạnh thẳng đứng hoặc nằm ngang được sử dụng là đường song song với 2 cạnh của không gian ưu tiên trên.

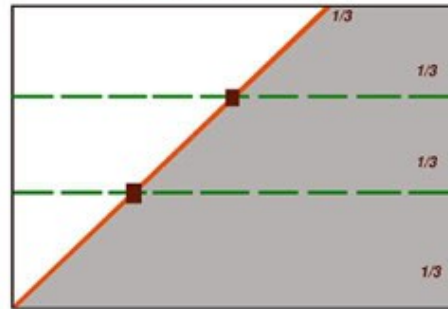
ĐƯỜNG CHÉO

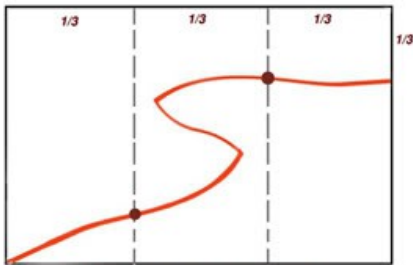
● NHỮNG ĐIỂM MẠNH TRÊN ĐƯỜNG XÍCH (CHÉO)

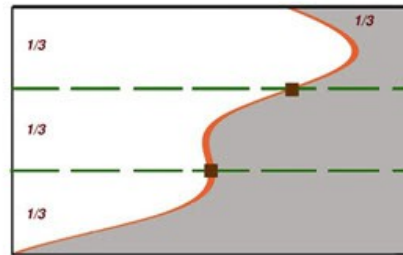
— ĐƯỜNG CHÉO MẠNH
 — ĐƯỜNG MẠNH (thẳng đứng hoặc nằm ngang)
 ■ ĐIỂM MẠNH
 ■ VÙNG KHÔNG GIAN ƯU TIÊN

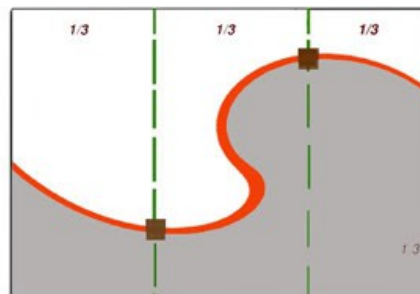
ĐƯỜNG CONG

● NHỮNG ĐIỂM MẠNH TRÊN ĐƯỜNG LỬN LƯỢN (ĐƯỜNG CONG)

— ĐƯỜNG CONG MẠNH
 — ĐƯỜNG MẠNH (thẳng đứng hoặc nằm ngang)
 ■ ĐIỂM MẠNH
 ■ VÙNG KHÔNG GIAN ƯU TIÊN

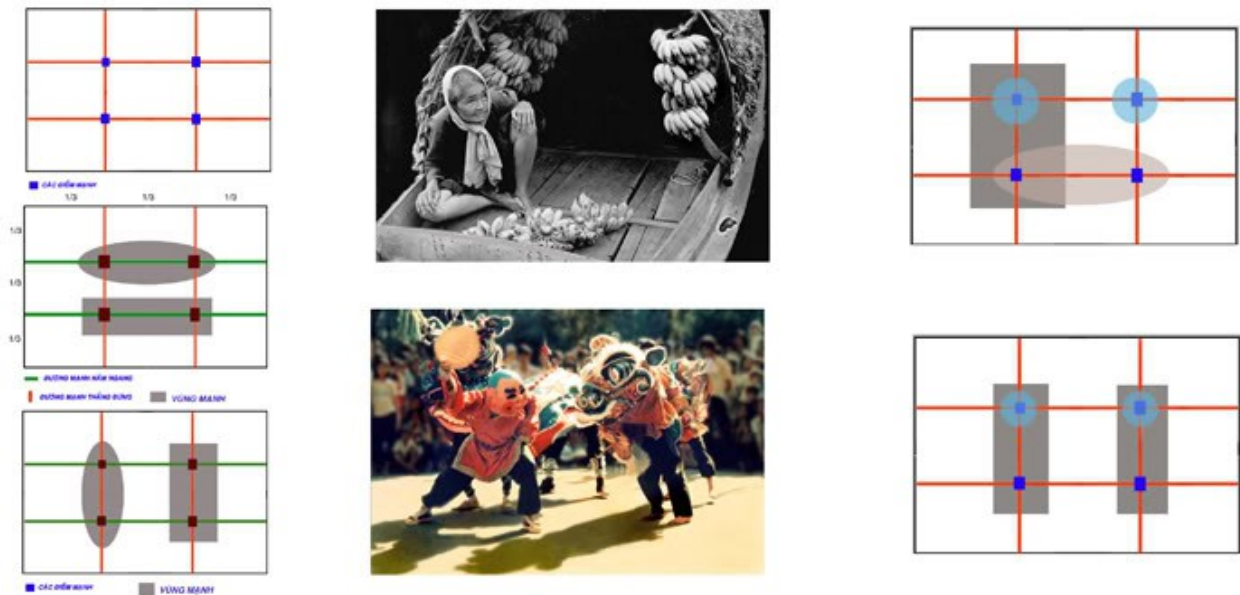
2-VÙNG MẠNH – VÙNG TỰA.

Trong thực tế, với những khái niệm về đường và điểm mạnh đôi khi làm người chụp bối rối vì nhiều trường hợp những yếu tố đó khá “trừu tượng”. Để cụ thể hơn chúng ta tìm hiểu thêm khái niệm về vùng (hoặc hình khối).

Trong một không gian khi các đường, điểm không hiện diện cụ thể hoặc giả khi chụp chủ đề nằm trong một bối cảnh có nhiều mảng khối, chúng ta cần ứng dụng thêm khái niệm về vùng mạnh và vùng tựa.

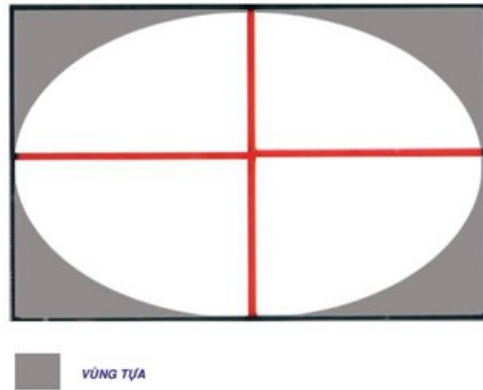
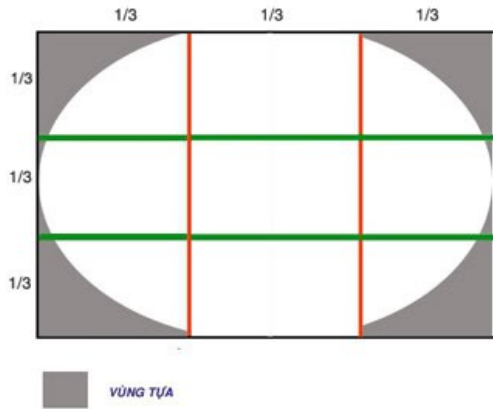
a-Vùng mạnh:

Một vùng mạnh được hình thành bởi một đường mạnh và 2 điểm mạnh nằm trên đường mạnh đó. Như vậy trên 4 trục của các đường mạnh chúng ta có 4 vùng mạnh tương ứng.

b - Vùng tựa:

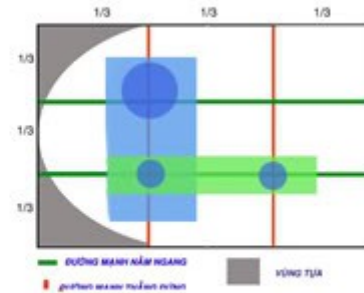
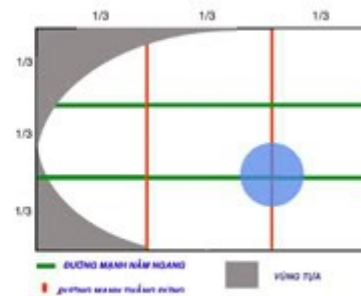
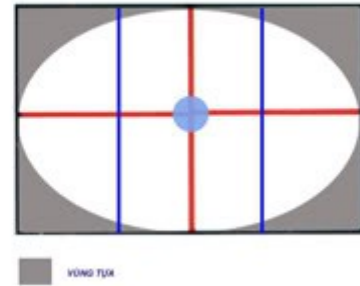

Vùng tựa là vùng nằm tại 4 góc của không gian ảnh, trong những trường hợp nếu ứng dụng vùng tựa, bố cục ảnh sẽ vững vàng hơn, vùng tựa còn rất hiệu quả khi dùng để “gói” không gian khi hậu cảnh quá tổng trải, dư thừa (bằng tiền cảnh hoặc “đè đậm” các góc ảnh)

Ví dụ:

ảnh: Tiến Dũng

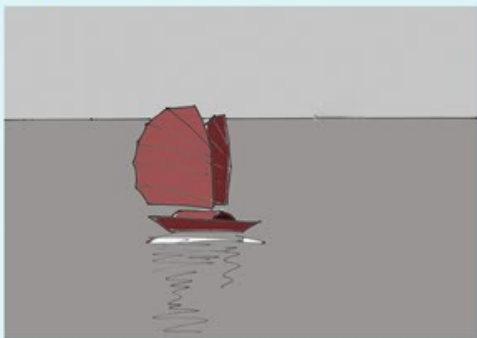

3-VÍ DỤ ỨNG DỤNG

Dưới đây chúng ta cùng xem một thí dụ ứng dụng và hiệu quả của các đường, điểm, vùng trong bố cục. Thí dụ này dựa trên bối cảnh biển và những con thuyền và khai thác những yếu tố phụ của bối cảnh.

VÙNG MẠNH & VÙNG TỰA

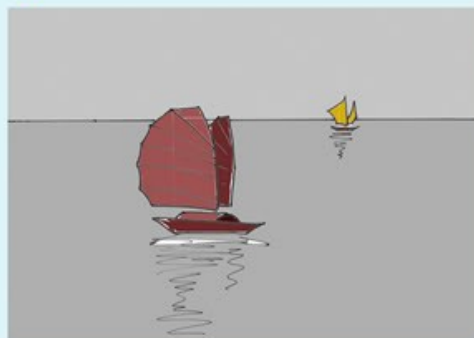
1

1 đường mạnh - 1 vùng mạnh

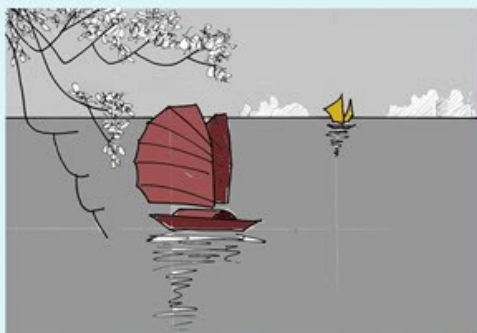
2

Biên soạn: BÙI MINH SƠN

1 đường mạnh - 1 vùng mạnh - 1 điểm mạnh

3

1 đường mạnh - 1 vùng mạnh - 1 điểm mạnh - 1 vùng tựa

4

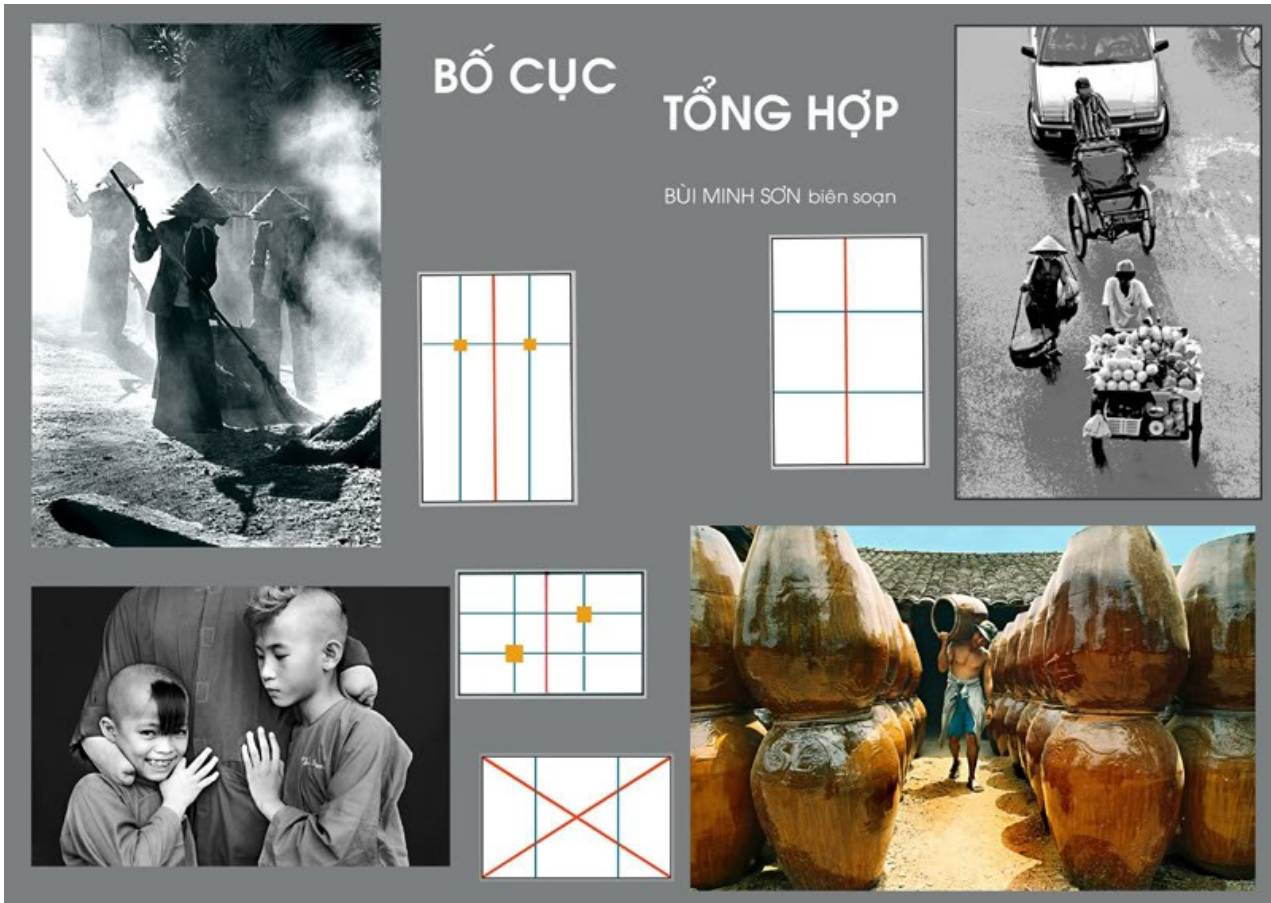
1 đường mạnh - 1 vùng mạnh - 1 điểm mạnh - 2 vùng tựa

- Hình 1: Ứng dụng đường mạnh nằm ngang (phía trên) vào đường chân trời (giả dụ bầu trời khi ấy không có gì đặc biệt), một con thuyền được đặt vào một vùng mạnh.
- Hình 2: Vì hình 1 còn rất đơn điệu nên đặt thêm một con thuyền vào điểm mạnh (B) phía phải bên trên cũng là để có chính (thuyền lớn) có phụ (thuyền nhỏ).
- Hình 3: Khai thác thêm những yếu tố phụ như những cành cây loã xoã được đặt vào vùng tựa ở góc trên làm tiền cảnh đồng thời để che bớt không gian thừa của bối cảnh.
- Hình 4: Có thể dựa trên bối cảnh khai thác thêm một vùng tựa ở góc dưới bên phải tạo cho bố cục vững hơn, cân bằng hơn.

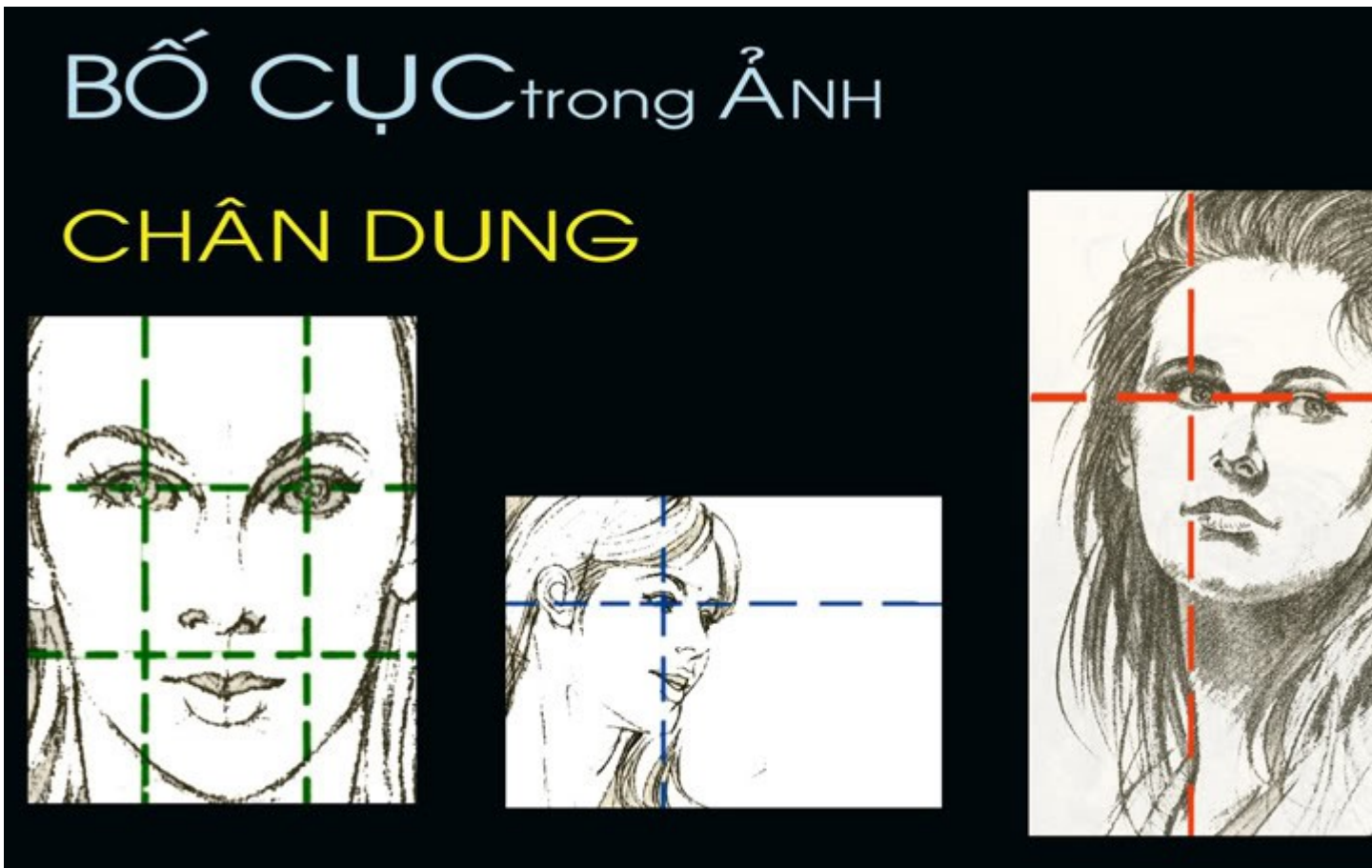
- Chúng ta nhận thấy từ hình 1 đến hình 4 bức ảnh từng bước hoàn chỉnh hơn về bố cục.

C - BỐ CỤC HỖN HỢP

Trong thực tế, nhiều trường hợp để tạo một bố cục phong phú, uyển chuyển, chúng ta có thể vận dụng cùng lúc 2 hay nhiều phương thức bố cục. Thông thường, bố cục cân đối và bố cục chuẩn mực được vận dụng song hành với nhau. Hình thức bố cục này rất linh động và ứng dụng ngày càng phổ biến.

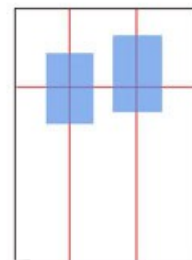
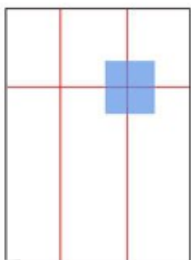
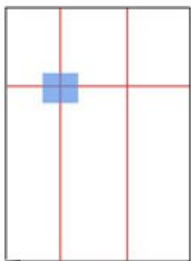
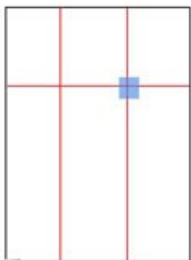
D-BỐ CỤC TRONG ẢNH CHÂN DUNG

Với ảnh chân dung, khuôn mặt người là chủ thể của bức ảnh. Do vậy, nếu chụp chân dung cả người hoặc 2/3 người, ta nên đặt khuôn mặt(đầu) vào điểm mạnh hay đường mạnh phía bên trên. Với chân dung nửa người, ta nên đặt 1 hay 2 con mắt của người mẫu nằm trên đường mạnh phía bên trên, tốt hơn hết là đặt 1 con mắt của người mẫu vào đúng điểm mạnh.

Cần lưu ý đến hướng nhìn của người mẫu: Hướng nhìn phải có không gian rộng hơn phần còn lại.

Ví dụ:

E-BỘ CỤC PHÁ CÁCH

Một khi bức ảnh có bố cục không theo một phương thức nào cụ thể hoặc dĩ còn phá bỏ các qui phạm, tạo được “cú sốc”, ấn tượng đặc biệt trong tạo hình, chúng ta có thể xem đó là một bố cục phá cách. Vì vậy, bố cục phá cách thường rất khó và ít khi xuất hiện, muốn thực hiện một bức ảnh có bố cục phá cách, người cầm máy thường phải có bản lĩnh.

Hơn nữa, bố cục phá cách còn phải chứa đựng một ngôn ngữ ảnh cũng phải rất đặc biệt thì tác phẩm mới được xem là thành công.

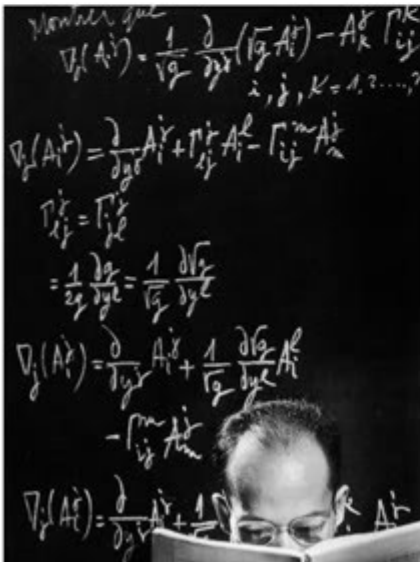
BỘ CỤC

ÀNH

CÁCH

ảnh: Lê Anh Tài

ảnh: Phạm Văn Mùi

ảnh: Văn Lan

F-CẮT CÚP ẢNH

Cắt cúp ảnh là một công việc được gọi là “bố cục lần thứ 2”. Khi chúng ta chụp 1 bức ảnh nhưng vì lý do nào đó, bố cục ban đầu không tốt, chúng ta sẽ cắt bớt 1 hay nhiều chiều của bức ảnh để có một bố cục như ý.

III. QUY TẮC ĐƯỜNG CHÂN TRỜI

Đường chân trời là đường giao tuyến của mặt đất với bầu trời khi ta trải tầm nhìn ra xa, nó nằm ngang chia cách mặt đất với bầu trời. VD đơn giản ở bức ảnh dưới đây:

Như vậy là ta đã biết đường chân trời. Vậy quy tắc đường chân trời là gì? Quy tắc rất đơn giản như sau:

- Đường chân trời phải luôn luôn song song với cạnh trên và dưới của khuôn hình (cả khuôn hình đứng và ngang) Không nên để đường chân trời chéo và xiên.
- Nếu muốn lấy bầu trời nhiều thì đặt đường chân trời ở nửa dưới của khuôn hình.
- Nếu muốn lấy mặt đất nhiều thì đặt đường chân trời ở nửa trên của khuôn hình.
- Tránh (hoặc không bao giờ) đặt đường chân trời ở giữa khuôn hình.

IV. QUY TẮC VỀ HƯỚNG NHÌN

Hướng nhìn ở đây chính là hướng nhìn của nhân vật được chụp, quy tắc này nói rằng:

- Để cho hướng nhìn của nhân vật về phía có nhiều khoảng trống hơn (phía trước) trong khuôn hình sẽ khiến cho bức ảnh có nghĩa là hướng đến, hướng tới một nơi nào đó, luôn phát triển tiếp được. VD như bức ảnh sau:

Nếu áp dụng ngược lại sẽ khiến bức ảnh có nghĩa là đường cùng, bế tắc, ... VD như bức ảnh sau:

